

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma „Krise, vzdělávání a trh práce“
(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2011/C 318/08)

Zpravodaj: **pan Mário SOARES**

Dne 20. ledna 2011 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Krise, vzdělávání a trh práce.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 27. června 2011.

Na 473. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. července 2011 (jednání dne 14. července 2011), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor jednomyslně následující stanovisko.

1. Doporučení

Vyzýváme členské státy, aby:

- zabránily tomu, aby opatření pro překonání hospodářské krize a veřejného dluhu ohrozila veřejné investice do vzdělávání a odborné přípravy;
- věnovaly při posuzování svých střednědobých rozpočtových cílů zvláštní pozornost veřejným investicím do vzdělávání, výzkumu a odborné přípravy, s cílem zajistit kontinuitu a posílení investic do těchto odvětví;
- se soustředily na zlepšení výuky mateřského jazyka a výuky v oborech STEM (věda, technologie, inženýrské obory a matematika);
- zlepšily poradenské služby v oblasti výběru školy a povolání již v raných fázích studia, s ohledem na potřeby trhu práce;
- podporovaly podnikavého ducha na všech vzdělávacích úrovních;
- stimulovaly řádné provádění Evropského rámce kvalifikací a rozvoj vnitrostátních kvalifikačních rámců;
- rozvíjely dodatečné příležitosti odborné přípravy pro mladé lidi, kteří předčasně ukončí školní docházku, a pro pracovníky s nízkou kvalifikací, aniž by byly opomíjeny digitální nástroje;
- respektovaly právo jedince na odbornou přípravu s osvědčením kvality v rámci zaměstnání, nezávisle na stupni kvalifikace a druhu smlouvy pracovníka;
- rozvíjely uznání, validaci a osvědčování dovedností získaných v různých vzdělávacích prostředích (formálních i neformálních) a v rámci výkonu pracovní činnosti;
- využívaly fondy EU a zejména Evropský sociální fond k podpoře vzdělávání a odborné přípravy;
- podpořily programy začleňování do pracovního trhu a vedly podniky k tomu, aby využívaly nástroje k vytváření stabilních pracovních míst;
- zajistily, aby bylo povolání učitele opět doceněno, a podporovaly respekt k pedagogické práci, poskytovaly pedagogům celoživotní vzdělávání a zlepšily jejich pracovní a platové podmínky.

2. Úvod

2.1 Finanční krize, která vypukla v roce 2008, způsobila nejvýznamnější hospodářskou krizi od 30. let 20. století a nejvýraznější pokles celosvětového HDP od 2. světové války. Dnes jsme v Evropě svědky hluboké hospodářské a společenské krize; zavírají se tisíce podniků, zvláště malé a střední podniky, roste nezaměstnanost, snižují se platy, škrtají se rozpočtové prostředky v oblasti sociální ochrany, zvyšují se spotřební daně a náklady na zboží denní potřeby, roste chudoba a sociální vyloučení.

2.2 Nemí předmětem tohoto stanoviska rozebírat příčiny krize, ale poukázat na nepříznivé důsledky, které měla a stále má na sociální strukturu, a navrhnout určité strategie pro snížení jejich dopadů a překonání jejich účinků.

2.3 Stanovisko se zabývá významem vzdělávání a odborné přípravy jakožto základních nástrojů pro vyrovnání se s krizí, vztahy mezi vzděláváním/odbornou přípravou a pracovní sférou, začleňováním mladých lidí do trhu práce, potřebami a odpovědností podniků, pokud jde o odbornou přípravu jejich pracovníků, a podporou důstojné a kvalitní práce.

2.4 Zároveň vyjadřuje toto stanovisko také názor, že zachování evropského sociálního modelu si zaslouží kolektivní úsilí celé společnosti, kreativitu a smysl pro solidaritu.

3. Obecné připomínky

3.1 Obzvláštní význam mají pro analýzu této problematiky čtyři nedávné iniciativy Evropské komise:

- Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa: evropský příspěvek k plné zaměstnanosti ⁽¹⁾, která v zájmu dosažení celkové 75 % zaměstnanosti osob ve věku mezi 20 a 64 lety v roce 2020, definuje tyto priority: dosáhnout lepšího fungování trhů práce, získat kvalifikovanější pracovní sílu, dosáhnout vyšší kvality pracovních míst a lepších pracovních podmínek a vytvořit silnější politiky, které budou podporovat vytváření pracovních míst a poptávku po pracovní síle ⁽²⁾;
- Iniciativa Mládež v pohybu ⁽³⁾, jejímž cílem je stimulovat potenciál mladých lidí pro dosažení inteligentního, udržitelného růstu podporujícího začlenění v Evropské unii ⁽⁴⁾;
- Sdělení Řešení problému předčasného ukončování školní docházky: významný příspěvek k programu Evropa 2020 ⁽⁵⁾, které analyzuje důsledky předčasného ukončování školní docházky pro osoby, společnost a hospodářství, shrnuje jeho příčiny a popisuje stávající a budoucí opatření na evropské úrovni;
- Evropský rámec kvalifikací, jehož cílem je podporovat srovnávání národních vzdělávacích systémů, které umožňují větší mobilitu při studiu a uznávání znalostí, dovedností a schopností na evropské úrovni.

Všechny tyto dokumenty vyžadují těsnější spolupráci mezi odvětvími vzdělávání a odborné přípravy a trhem práce, s čímž EHSV souhlasí.

3.1.1 Výbor dále bere na vědomí, že Komise hodlá v roce 2012 vytvořit „přehled dovedností EU“, který by měl zajistit větší transparentnost jak pro uchazeče o zaměstnání, tak pro podniky nebo veřejnou správu. Tento přehled bude k dispozici on-line a bude obsahovat aktualizované prognózy nabídky a poptávky v oblasti dovedností až do roku 2020, a to díky vytváření sítí vnitrostátních organizací odpovědných za prognózy vývoje na trhu práce.

3.1.2 Rovněž je třeba podtrhnout důležitost evropských odvětvových rad jakožto prostoru, v jehož rámci se sociální partneři mohou zapojovat do provádění analýzy dovedností pracovníků a potřeb trhu práce a který je prostředkem k urychlení výměny informací a osvědčených postupů, v předstihu poskytovaných radami či středisky pro sledování této problematiky jednotlivých zemí ⁽⁶⁾.

3.2 Krize a trh práce

3.2.1 Důsledky finanční a hospodářské krize, které v současné době pociťuje trh práce, jsou ničivé. Podle MOP

⁽¹⁾ KOM(2010) 682 v konečném znění.

⁽²⁾ Viz stanovisko EHSV k tématu Nové dovednosti pro nová pracovní místa, Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 74.

⁽³⁾ KOM(2010) 477 v konečném znění.

⁽⁴⁾ K tomuto viz stanovisko EHSV k tématu Mládež v pohybu, Úř. věst. C 132, 3.5.2011, s. 55.

⁽⁵⁾ KOM(2011) 18 v konečném znění.

⁽⁶⁾ Viz stanovisko EHSV k tématu Přízpůsobení dovedností potřebám měnícího se průmyslu a služeb – přínos případného zavedení odvětvových rad pro zaměstnanost a dovednosti na evropské úrovni, Úř. věst. C 347, 18.12.2010, s. 1.

dosáhl v roce 2010 počet nezaměstnaných na celém světě 250 milionů, přičemž míra nezaměstnanosti v tomto roce stoupla z 5,7 % na 6,2 %. Kromě toho v mnoha zemích provází nezaměstnanost zhoršení kvality pracovních míst a zvýšení jejich nestability.

3.2.2 Podle Eurostatu dosahovala v eurozóně celková míra nezaměstnanosti v lednu 2011 9,9 %, v EU-27 9,5 %, což představovalo 15,775 milionů osob v eurozóně a 23,048 milionů v EU-27, z nichž je téměř 5 milionů dlouhodobě nezaměstnaných.

3.2.3 V období mezi koncem roku 2008 a únorem roku 2011 se míra nezaměstnanosti v EU-27 zvýšila ze 7,7 % na 9,5 % (nezaměstnanost mužů stoupla z 6 na 9,5 %, nezaměstnanost žen ze 7,5 na 9,6 % a nezaměstnanost mládeže z 19,7 na 20,4 %).

3.2.4 Z těchto čísel však nelze vyčíst významné rozdíly, které existují mezi členskými státy (od 4,3 % nezaměstnanosti v Nizozemsku až po 20,5 % ve Španělsku), a neříkají nic ani o některých zvláště postižených skupinách (přistěhovalcích a starších pracovnících).

3.2.5 Nezaměstnanost mladých lidí ve věku 15 až 25 let dosahuje 20,4 %, přičemž jen v období mezi první třetinou roku 2008 a prvním čtvrtletím 2009 se zvýšila o 4 procentuální body. Navíc od jara 2008 stoupla dlouhodobá nezaměstnanost této věkové skupiny téměř o 30 % a dosáhla počtu 1,2 milionů mladých lidí z celkových 5,2 milionů dlouhodobě nezaměstnaných.

3.2.6 Riziko nezaměstnanosti je u pracovníků s nízkými platy (kteří mívají obecně nižší kvalifikaci) dva až třikrát vyšší než u pracovníků s vyššími platy.

3.2.7 A také zde platí, že situace postihuje výrazněji mladé lidi, vzhledem k tomu, že riziko nízkých platů je u mladých lidí (navzdory obecně vyšším kvalifikacím) dvakrát vyšší než u osob středního věku.

3.2.8 Podle Eurostatu ⁽⁷⁾ bylo v roce 2007, ještě před vypuknutím krize, 79 milionů občanů ohroženo chudobou a 32 milionů v chudobě žilo. Navzdory faktu, že osoby, jež mají zaměstnání, jsou riziku chudoby vystaveny méně, existuje nejméně 17,5 milionů „chudých pracujících“ ⁽⁸⁾.

3.2.9 Charakteristickým rysem nově vytvořených pracovních míst byla jejich nestabilita, která byla obzvláště vysoká u mladých lidí, což přineslo důsledky jim i celé společnosti (opožděný odchod z domu rodičů, závislost na rodičích, odkládané rozhodnutí k sňatku a mateřství) ⁽⁹⁾. Všimněme si, že pojem nestabilita není synonymem pro smlouvy na dobu určitou, ale pro jejich zneužívání v době, kdy je potřeba práce obecně považována za permanentní.

⁽⁷⁾ Statistics in Focus (46/2009).

⁽⁸⁾ Viz stanovisko EHSV k tématu Práce a chudoba: na cestě k nezbytnému komplexnímu přístupu, Úř. věst. C 318, 23.12.2009, s. 52.

⁽⁹⁾ Youth in Europe – A statistical portrait 2009.

3.2.10 Podle EHSV jsou hlavními problémy a výzvami:

- a) rozpor mezi probíhající hospodářskou obnovou – ačkoliv mezi různými zeměmi existují významné rozdíly – a dalším zhoršováním situace na trhu práce, konkrétně růstem bez růstu zaměstnanosti. EHSV se připojuje k varování, která v tomto smyslu vydala MOP ve své poslední světové zprávě o zaměstnanosti ⁽¹⁰⁾ a v závěrech z nedávného setkání na téma Dialog o růstu a zaměstnanosti v Evropě ⁽¹¹⁾;
- b) sociální nerovnováha vzniklá v důsledku závažné situace na trhu práce, zvláště u mladých lidí (navzdory tomu, že jejich úroveň vzdělání je obecně vyšší než vzdělání starších generací) a v souvislosti s dlouhodobou nezaměstnaností;
- c) demografická situace v Evropě, zejména v souvislosti se stárnutím aktivní populace, jež může zhoršit nedostatek v oblasti dovedností na trhu práce;
- d) změna povahy práce, která má tendenci se zrychlovat. Podle CEDEFOP by mohla poptávka po vysoce kvalifikovaných pracovnících stoupnout do roku 2020 o 16 milionů míst a poptávka po pracovnících se střední kvalifikací o 3,5 milionů, zatímco poptávka po osobách s nízkou kvalifikací by mohla klesnout o 12 milionů. Nedostatek kvalifikovaných pracovníků bude mít tendenci se zvyšovat, zejména v oblastech technických oborů, tzv. STEM (věda, technologie, inženýrské obory a matematika), energetiky, informačních a komunikačních technologií, ekologické dopravy, životního prostředí a zdravotnictví. Typ vytvářených pracovních míst se stále více odlišuje od pracovních míst, jež zanikla, a nezaměstnaní mají stále větší potíže s opětovným začleněním do trhu práce.

3.3 Krize a vzdělávání

3.3.1 Vzdělávání je nástroj osobní realizace jedinců, začlenění do produktivní činnosti, sociální soudržnosti a zlepšení životních podmínek. Podle údajů Eurostatu mají osoby s vyšším stupněm vzdělání vyšší naději dožítí.

3.3.2 Nízká úroveň vzdělání souvisí s chudobou a sociálním vyloučením, což vysvětluje důraz kladený politikami začleňování na zaručení přístupu k veřejným službám (především ke vzdělávání a odborné přípravě).

3.3.3 Ve strategii Evropa 2020 je posílena myšlenka, že je třeba v Evropě zlepšit vzdělávání, a to od předškolního až po vysokoškolské, aby se zvýšila produktivita, a za účelem boje proti nerovnostem a chudobě, přičemž panuje názor, že Evropa bude schopna prosperovat pouze za předpokladu, že obyvatelstvo bude vybaveno dovednostmi, které mu umožní podílet se na znalostní ekonomice a těžit z ní.

⁽¹⁰⁾ Světová zpráva o zaměstnanosti (www.ilo.org).

⁽¹¹⁾ Dialog o růstu a zaměstnanosti v Evropě, 13. března 2011, Vídeň (www.ilo.org).

3.3.4 EHSV sdílí znepokojení, které Evropská komise vyjádřila v Digitální agendě pro Evropu a které se týká toho, že Evropa zaostává v osvojování nových technologií – zdůrazňuje se, že 30 % Evropanů nikdy nepoužilo internet a že výdaje EU do výzkumu a vývoje v oblasti informačních a komunikačních technologií (IKT) dosahují pouze 40 % výdajů USA. Učit se používat digitální nástroje od raného dětství napomáhá začleňování.

3.3.5 EHSV rovněž konstatuje, že EU zaostává oproti USA a Japonsku také v inovacích, což je třeba řešit prostřednictvím navýšení počtu osob s vysokou kvalifikací, zvýšení investic států a podniků do výzkumu a vývoje a lepšího propojení mezi vědou, technologií a výrobou. Poukazuje však na to, že pojem „inovace“ zahrnuje také organizaci práce a sociální inovace.

3.3.6 V oblasti vzdělávání má Komise v rámci strategie Evropa 2020 dva velké cíle:

- a) snížit předčasné ukončování školní docházky pod 10 %;
- b) zvýšit podíl obyvatel ve věku mezi 30 až 34 roky s ukončeným univerzitním nebo obdobným vzděláním na 40 %.

3.3.7 EHSV sdílí znepokojení Komise, pokud jde o předčasné ukončování školní docházky, které je komplexním jevem se závažnými dopady na kvalitu pracovních míst, na něž by mladí lidé mohli aspirovat, a jehož snížení vyžaduje silné politické odhodlání a nové přístupy a postupy.

3.3.8 Podle Komise ukončilo v roce 2009 předčasné studium (nebo odbornou přípravu) více než 6 milionů mladých lidí (14,4 % mladých lidí ve věku mezi 18 a 24 roky), kteří dokončili pouze první cyklus středoškolského vzdělání nebo ani to ne, a z nich 17,4 % absolvovalo jenom základní vzdělání ⁽¹²⁾. To znamená, že snížení průměrné výše předčasného ukončování školní docházky o pouhý jeden procentuální bod by každým rokem vytvořilo potenciál téměř půl milionu mladých pracovníků s takovou kvalifikací, která by jim umožnila vstup na trh práce.

3.3.9 Dalším důležitým aspektem, jež je třeba zvážit, je opakování ročníků. Podle údajů ze studie PISA z roku 2009 opakuje ročník na základních školách v Irsku 11 % žáků, ve Španělsku je to 21 % a v Nizozemsku a Portugalsku až 22,4 %. Na nižším stupni středních škol jsou tendence podobné, přičemž míra opakování ročníků se pohybuje mezi 0,5 % ve Finsku a 31,9 % ve Španělsku.

⁽¹²⁾ Le redoublement dans l'enseignement obligatoire en Europe: réglementations et statistiques, EURYDICE, leden 2011.

3.3.10 Pokud jde o vysokoškolskou úroveň a výzkum, dosahoval podíl absolventů vysokých škol v Evropě podle údajů Eurostatu na rok 2009 pouze 32,3 %. Rozpočtové škrty probíhající ve většině evropských zemí⁽¹³⁾ ještě více ohrozí univerzitní výzkum, což bude mít důsledky pro mnohá hospodářská a společenská odvětví (technické vědy, zdravotní, sociální a humanitní vědy).

4. Konkrétní připomínky: návrhy EHSV

4.1 Posílit vzdělávání v období krize

4.1.1 V době krize je důležité zopakovat, že právo na vzdělání je jedno ze základních lidských práv a veřejný statek, který musí být zajištěn pro všechny, aniž by za to bylo cokoli požadováno, za rovných podmínek s vyloučením diskriminace jakéhokoliv druhu a se zohledněním genderového rozměru.

4.1.2 Investice do vzdělávání nesmí být v období krize považována za problém, ale za řešení, za způsob, jak ukončit krizi za těch nejlepších podmínek. V této souvislosti je třeba povzbudit členské státy k větším a promyšlenějším investicím do oblasti vzdělávání; členské státy musí při posuzování svých střednědobých rozpočtových cílů věnovat zvláštní pozornost veřejným investicím do vzdělávání, výzkumu a odborné přípravě.

4.1.3 Stejně tak důležité je připomenout, že vzdělávání je kolektivní, celospolečenský úkol. Škola je specializovaná instituce s profesionálními zaměstnanci, která nemůže a nesmí jednat v izolaci – musí především spolupracovat s rodinami, jejichž úloha je nenahraditelná, a rovněž navázat průběžný dialog s komunitou a hospodářskou a sociální sférou.

4.1.4 EHSV je přesvědčen, že získání solidního základu znalostí poskytuje žákům lepší adaptační schopnosti a že čím lépe bude probíhat proces získávání znalostí, tím snazší bude zohledňování potřeb trhů práce v rámci poradenství v oblasti studií a profesního zaměření.

4.1.5 Vzdělávání musí zejména:

- a) pomáhat žákům filtrovat informace, jež získávají, a naučit je používat ty, které jim nejlépe umožní plánovat svůj osobní a pracovní život;
- b) povzbuzovat kritické vědomí a rozvoj zvědavého a podnikavého ducha a schopnost chopit se iniciativy a řešit problémy; v tomto smyslu může být interakce mezi školami a podnikem velmi užitečná;
- c) vzbuzovat v žácích smysl pro realitu, aby si uvědomili, jaké úsilí stojí něco se naučit a uznali hodnotu učení; vést žáky

⁽¹³⁾ V Lotyšsku byly univerzity po 48 % škrtech v roce 2009 postiženy dalšími 18 % škrty v roce 2010; v Itálii dosáhnou plánované rozpočtové škrty do roku 2013 20 %; v Řecku došlo k 30 % škrtem; v Anglii bude do let 2014–2015 seškrtnuto zhruba 40 % rozpočtu.

tak, aby pochopili, že stojí za to se učit a že kulturu nelze pouze konzumovat, ale také je třeba si ji osvojit a dále rozvíjet;

- d) poskytovat solidní základní vzdělání, zejména v mateřském jazyce a matematice, a rovněž další znalosti a dovednosti nezbytné pro řádné začlenění do trhu práce rozšířeného na celý prostor EU – zejména studium různých živých jazyků již od prvních let školní docházky –, což zároveň napomáhá zvyšovat možnosti celoživotního učení;
- e) rozvíjet tvořivost a estetické vnímání každého jednotlivce, jež stimulují otevřenost vůči kultuře a inovacím;
- f) obecně vzato vychovávat svobodné a solidární občany, vědomé si svých práv a povinností a schopné vykonávat důstojnou práci za nejlepších podmínek.

4.1.6 To vyžaduje počáteční a kontinuální přípravu pedagogů, která bude komplexnější a více obohacující než ta, jež byla poskytována dosud. Musí jít o přípravu, která pedagogy zmobilizuje a pomůže jim osvojit si nové postupy výuky odpovídající výzvám, kterým čelí (nové technologie, nové potřeby trhu práce, multikulturní prostředí s rostoucí přítomností žáků přistěhovaleckého původu atd.). Členské státy musí podporovat respekt ke vzdělávací činnosti, usnadňovat celoživotní vzdělávání pedagogů a usilovat o zlepšení jejich pracovních a platových podmínek.

4.1.7 Vzdělávání musí být součástí všech životních etap – od předškolního věku až po vysoké školy a dospělý věk – a musí probíhat v různých prostředích – formálním, neformálním a informálním. Státy je musí rozvíjet v souladu s ekonomickými a sociálními výzvami budoucnosti: znalostními společnostmi a vysoce produktivními a nízkouhlíkovými ekonomikami.

4.1.8 V této souvislosti EHSV vyzývá, aby Evropská unie:

- a) dodržovala závazky přijaté v rámci iniciativ Mládež v pohybu, Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa a ve sdělení týkajícím se předčasného ukončování školní docházky;
- b) prozkoumala možnost využít evropské fondy k dosažení cílů EU v oblasti vzdělávání, odborné přípravy, výzkumu a vývoje;
- c) podpořila programy začleňování do pracovního trhu a vedla vlády a podniky k tomu, aby tyto nástroje využívaly k vytváření stabilních pracovních míst;
- d) posílila, rozvinula a prohloubila programy výměny studentů na různých úrovních vzdělávání;

a doporučuje, aby členské státy:

- a) přijaly taková opatření, aby překonání hospodářské krize a zejména krize veřejného dluhu neohrozila veřejné investice do národních systémů vzdělávání a odborné přípravy;
- b) zachovaly (a v případě možnosti zvýšily) investice do výzkumu a vývoje;
- c) zahájily a koordinovaly iniciativy za účelem zlepšení výuky v oborech STEM (věda, technologie, inženýrské obory a matematika);
- d) přijaly opatření, díky nimž by bylo povolání učitele opět doceněno, tak aby nebylo ohroženo plnění jejich poslání⁽¹⁴⁾;
- e) zavedly systémy poradenství v oblasti studií a profesního zaměření s cílem zlepšit informace o tom, jaké profesní dovednosti mají základní význam pro přístup na trh práce a jak je získat;
- f) rozvíjely alternativní programy odborné přípravy pro mladé lidi, kteří předčasně ukončí školní docházku nebo mají zaměstnání s nízkou kvalifikací;
- g) vyřešily problém opakování ročníku prostřednictvím infrastruktur na podporu nejslabších žáků;
- h) stimulovaly podniky k rozvoji schopnosti zohlednit profesní zkušenosti mladých lidí;
- i) podporovaly podnikavého ducha na všech vzdělávacích úrovních.

4.1.9 EHSV má za to, že v období změn potřebují podniky pracovníky se zvláštními dovednostmi a že z tohoto důvodu by měly být systémy odborného vzdělávání vůči takové poptávce citlivější a měly by se s ní sladit; nejdříve je však třeba získat solidní základ znalostí.

4.1.10 Duální výukový systém – vzdělávání/odborná příprava –, v němž jsou mladí lidé uvedeni do pracovní sféry, jakmile dokončí studia, měl v některých evropských zemích příznivé výsledky, a proto by si zasloužil analýzu.

4.1.11 EHSV je si vědom toho, že vzdělávání je v odpovědnosti členských států, domnívá se však, že Evropská unie je může podpořit nejen tím, že je bude stimulovat k tomu, aby plnily cíle Unie, k čemuž může využít otevřenou metodu koordinace, ale také tím, že vytvoří příznivější podmínky – například tak, že nebude investice do vzdělávání a odborné přípravy zahrnovat do výpočtu schodku veřejných financí.

⁽¹⁴⁾ Viz stanovisko EHSV k tématu Zlepšování kvality vzdělávání učitelů, Úř. věst. C 151, 17.6.2008, s. 41.

4.2 Dát výuce hodnotu – ze školy do práce

4.2.1 Probíhající změny (zvýšení mezinárodní konkurence, vědecko-technická revoluce, změna klimatu, velké pokroky rozvíjejících se ekonomik, stárnutí populace) vyžadují pracovní sílu s vyšší kvalifikací a vyšším vzděláním.

4.2.2 Generační obměna sama o sobě nestačí ke zvýšení úrovně kvalifikace, jelikož řada mladých lidí s vysokým vzděláním vykonávají málo kvalifikovanou práci. Nesoulad mezi získaným vzděláním a charakterem pracovních míst může navíc vést ke snížení hodnoty vzdělání.

4.2.3 Podle EHSV je třeba reagovat rozvojem kvalitních pracovních míst, a proto Výbor uznává hodnotu „důstojné práce“, kterou prosazuje MOP.

4.2.4 Za tímto účelem je důležité investovat do aktivních politik zaměstnanosti a odborného vzdělávání s podporou evropských fondů, zvláště Evropského sociálního fondu⁽¹⁵⁾.

4.2.5 Je rovněž důležité, aby panovalo povědomí o tom, že vytváření pracovních míst závisí na dynamice podniků, což vyžaduje, aby byla odstraněna zbytečná administrativní zátěž pro hospodářskou činnost, zejména při zakládání nových podniků.

4.2.6 V této souvislosti EHSV doporučuje následující prioritní iniciativy:

4.2.6.1 Podporovat začleňování mladých lidí do trhu práce

- a) prostřednictvím zlepšování systémů poradenství v oblasti studií a profesního zaměření tím, že budou poskytovány přesnější informace o vývoji na trhu práce a jeho potřebách, o požadovaných profesních dovednostech a o způsobech, jak je získat;
- b) prostřednictvím vytváření programů začleňování do trhu práce formou pracovních stáží nebo odborných praxí;
- c) prostřednictvím rozvoje zvláštních programů pro mladé lidi, kteří předčasně ukončí školní docházku nebo mají zaměstnání s nízkou kvalifikací;
- d) tím, že se zruší souvislost mezi druhem smlouvy (na dobu neurčitou či nikoliv) a věkem pracovníka, aby mladí pracovníci nebyli za svůj věk penalizováni.

4.2.6.2 Reagovat na výzvy celoživotního učení

- a) tím, že se všem zajistí všechny podmínky potřebné pro celoživotní učení, což umožní zvýšení dovedností a přístup k pracovním místům s vyšší kvalifikací, a tak se splní cíl „růstu podporujícího začleňování“ strategie Evropa 2020;

⁽¹⁵⁾ Viz stanovisko EHSV k tématu Budoucnost Evropského sociálního fondu po roce 2013, Úř. věst. C 132, 3.5.2011, s. 8.

- b) tím, že selepší odborná příprava (zvyšování kvalifikace a rekvalifikace) všech, kdo se již pohybují na trhu práce, ale nemají dostatečné vzdělání. V rámci těchto iniciativ je třeba zohlednit věk, zkušenosti a dovednosti jednotlivých pracovníků;
- c) tím, že se stanoví právo jedince na odbornou přípravu s osvědčením kvality a zároveň počet hodin odborné přípravy ročně pro každého pracovníka, nezávisle na stupni jeho kvalifikace a druhu smlouvy;
- d) tím, že se bude prosazovat, aby se v podnicích vypracovávaly plány rozvoje dovedností pracovníků, a to ve spolupráci pracovníků a zaměstnavatelů, se zohledněním podmínek podniků, zejména těch malých a středních, a v duchu dohody mezi pracovníky a zaměstnavateli na evropské úrovni;
- e) podporou iniciativ, jejichž cílem je posílit uznání neformálního učení, zajistit jeho kvalitu a zviditelnit dovednosti získané mimo formální systémy (jako například Evropský znalostní pas);
- f) těsným propojením odborné přípravy a profesní dráhy pracovníka a úsilím o uznání, validaci a osvědčování dovedností získaných v rámci pracovní činnosti. V obou případech musí státy dohlédnout na kvalitu služeb hodnocení a osvědčování;
- g) vynaložením úsilí na to, aby byly akce odborné přípravy zaměřovány prioritně na nezaměstnané;
- h) tím, že se bude připomínat, že veřejné služby musí hrát aktivnější úlohu v rámci politiky odborné přípravy prioritních cílových skupin, jako jsou pracovníci s nižším vzděláním a kvalifikací nebo nestabilními pracovními místy a zranitelnější skupiny – osoby se zdravotním postižením, nezaměstnaní vyššího věku a přistěhovalci;
- i) řádným zohledněním genderového rozměru na trhu práce a odstraněním nerovností a diskriminací, zejména pokud jde o platové nerovnosti mezi muži a ženami.
- 4.2.6.3 Zlepšit kvalifikace a využít potenciál starších pracovníků:
- a) ESHV podtrhuje vysoké riziko, které s sebou nese dlouhodobá nezaměstnanost (ztráta příjmů a kvalifikace, sociální vyloučení); domnívá se, že veřejné služby zaměstnanosti musí hrát aktivnější úlohu v zajišťování pracovních míst pro dlouhodobě nezaměstnané a v rozvoji aktivních politik zaměstnanosti a odborné přípravy;
- b) Odvětvový sociální dialog, ať už na úrovni EU nebo na úrovni členských států, plní základní roli, pokud jde o řešení problémů souvisejících s kvalifikacemi; proto Výbor podtrhuje význam sektorových rad pro otázky kvalifikace v této oblasti;
- c) Z tohoto hlediska je třeba zachovat a zhodnotit kolektivní smlouvy, jelikož jak pracovníci, tak podniky mají zájem na zvýšení kvalifikací;
- d) S ohledem na krizi by bylo odůvodněné, aby byly prostředky z Evropského sociálního fondu k dispozici k financování opatření zaměřených na zvyšování kvalifikací, jakož i na inovační projekty v oblasti tvorby důstojných pracovních míst;
- e) Stejně tak je vhodné vytvářet podmínky, které starší osoby přesvědčí k tomu, aby si prodloužily aktivní život; ty spočívají ve zlepšení zdraví, přizpůsobení práce těmto osobám, oceňování práce a zvyšování kvalifikace, se zohledněním zásad definovaných v doporučení č. 162 MOP ⁽¹⁶⁾;
- f) V této souvislosti je zejména důležité zhodnotit potenciál starších pracovníků pro přenos znalostí na pracovišti, což by mohlo být předmětem diskuse zástupců pracovníků a podniků.

V Bruselu dne 14. července 2011.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Doporučení č. 162 týkající se starších pracovníků, 1980, MOP (<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?R162>).